ޖުޑީޝަރީގެ މައްސަލަ އާއި ސިޔާސީ ޕްރެޝަރު އަދި އެކަށީގެންވާ ދެކޮޅުހަދަނީ ފަރާތްތަކެއް

ތިރީގައިއެވަނީ އެމެރިކާގައި ނެރޭ ދުވަހުނޫހެއް ކަމުގައިވާ "ދަ ވޮޝިންގްޓަން ޓައިމްސް" ގައި 2002 ވަނަ އަހަރު، ދިވެހިރާއްޖޭއާއި ބެހޭގޮތުން ޗާޕްކުރި ޕްރެސްރިލީޒްގެ ދިވެހި ތަރުޖަމާއެވެ. ރިޕޯޓް ބައްލަވާލައްވުމަށް www.internationalreports.net/asiapacific/maldives/2002 އަށް ޒިޔާރަތްކުރައްވާ!

ޖީއޯ- ތަރުޖަމާން - 2004-10-21

ދިވެހިރާއްޖެއަށް އަންނަމުންދާ ބަދަލުތަކާއި ބެހޭގޮތުން މީހުން ވާހަކަދައްކާއިރު، އެންމެ ބޮޑަށް ހިއްސާކުރަމުންދާ އެއްކަމަކީ، ރާއްޖޭގެ ވެރިކަން ހިންގުމުގެ ނިޒާމާއި ގުޅިގެންނެވެ. ޖުޑީޝަރީއަކީ ހަމަގައިމު މިހާރުވެސް އިތުރަށް ފުޅާކުރުމަށް ރާއްޖޭގެ ވަރަށްގިނަ ބައެއް އެދިއެވެ. ދިވެހިރާއްޖެ، ޚާއްސަ ޖުޑީޝަރީ ދައުލަތުގެ އޮންނަކަމާއެކު ބަދަލުކުރުމުގެ ބޭނުމަކީ ސަރުކާރުން ކުރައްވަން ބޭނުންވަނީ ފިޔަވަޅުތަކެއްކަމުގައެވެ.

އެޓަރނީ ޖެނެރަލް ޖުޑީޝަލް މުހައްމަދު މުނައްވަރު، 1997 ގައި ރާއްޖޭގައި އަމަލުކުރަންފެށި ގާނޫނު އަސާސީ އެކުލަވާލުމުގައި އެހީތެރިވެދެއްވި ބޭފުޅެކެވެ. އޭނާގެ ވިސްނުމުގައި ގާނޫނު އަސާސީގައި ޖުޑީޝަރީގެ ވެރިންނަށް 20 އަހަރުގެ ތަޖުރިބާ ހޯދުމަށް ކުރަމުންދާ މަސައްކަތް ފެނެއެވެ. އަދި ރާއްޖެއަށް އަސާސީ ހައްގުތަކާއި ގުޅޭ ދަރަޖަ ބޮޑު ކޯޓުތަކެއް ނެތީ ވެސް ދުވަސް ދުވަހުން ހާސިލުކުރެވިއްޖެ ކަމެވެ. "އިންޓަނޭޝަނަލް ޤަވާއިދުތަކާ ރާއްޖެ ކޯޓުތަކުގެ ތަރައްޤީ، ދެއްކުމަށް ރާއްޖޭގެ ގާނޫނީ އަދި ޝަރުޢީ ދާއިރާ ކޯޓުތަކަށް ބަދަލުކުރަމުންނެވެ. އެކަށީގެންވާ އެ ދާއިރާތަކުގެ އޮފީސްތައް ގާއިމުކުރަން ބޭނުންވާ ކޯޓުތަކަށް ތަމްރީނު ދެވިގެން މިހާރު، އިންޓަނޭޝަނަލް ލެވެލް ބޭރުގެ ކޯޓުތަކުގެ ސަމާލުކަން ހޯދަން ޤާނޫނުތަކަށް ބަދަލު ދިއުމަކީ ކުރިއަށް ބޮޑެތި ފިޔަވަޅުތަކެވެ" އެކަށީގެންވާ ގޮތުގެ މަތިން ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގެ މުއައްސަސާ ފެށިގެން ދިޔަކަމެވެ.

ޖެނެރަލް މުނައްވަރު ވިދާޅުވި ގޮތުގައި ޖުޑީޝަރީ ދިވެހިރާއްޖެއާ ބެހޭ ތަފާސްހިސާބު ކުރިއަށް ދަނީ ހަމަތަކެއް ބޭނުންކުރުމުގެ ގޮތުން އަސާސީ ސަބަބަކީ، އެއީ ގާނޫނުތަކަށް ފޯރުކޮށްދޭ ބަދަލުތަކުގެ ތެރެއިން ހިމެނިގެންދާ ކަމެކެވެ. "ބަދަލުތަކަކީ ރާއްޖޭގައި ކުރިން ޝަރީޢަތަކާ އަދި ޤާނޫނާ ގުޅޭގޮތުން ޝަރީޢަތާ ބެހޭ ކަންކަމުގެ އަދާލަތް ނެތް. އިންސާފުގެ، ދިވެހިރާއްޖެއިން '65 ވަނަ އަހަރު ދުވަހަށް، ގާނޫނު އަދި ޝަރުޢީ ނިޒާމު ހުރިގޮތެއް ހިފެހެއްޓުން ހިންގާނަ ނިޒާމުތަކެއް، ޝަރުޢީ ޤާނޫނުގެ ތަރައްޤީ އެދިގެން ދިޔަ ކޮޅުބައެއް ހުރެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ކޯޓުތަކަށް ހިތުމަށް ދެވަނަ ޝަރުޢީ ހައްގު ހިފެހެއްޓެވިއެވެ".

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނު އަސާސީގައި ވެރިކަން ހިންގުމުގެ ބާރުތައް ވަކިކޮށްފައިވާ ގޮތެވެ. ގާނޫނު ހެދުމާއި މަޖިލީހުގެ ބާރު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށެވެ. މަޖިލީހުގެ އެކުލަވާލުމުގައި ފުނަ ގޮތުން ބަދަލުތަކަށް ރައްޔިތުން 8 މެންބަރުންނަށް ބަދަލު ވެރިކަމާ ދާއިރާ. އަދި 42 މެންބަރުންނަށް ރައްޔިތުން އިންތިޚާބު ކުރެވިގެން ބައިވެރިވެއެވެ. މަޖިލީހުގައި ކޮމިޓީ ސަރުކާރުގެ އިޤްތިޞާދީ ސަރުކާރު ގާނޫނުތަކާ ގުޅޭ މަޖިލީހުން ޖުޑީޝަލް ފަދަ ބާރުތައް ހިމެނެއެވެ. މަޖިލީހުގެ ރައީސަކީ އެއްބަސް މެންބަރުން (8 އޮފް ދި) ސަރުކާރުގެ ބާރު ބަހައިލުމާއި ދަސްތޫރުއާއި ތަފާސްހިސާބު ބެލުމެވެ. އެހެންކަމުން އަމިއްލަ ގާނޫނު ހިންގާ ބަދަލުތަކާ ވަކިކޮށް ޕްރީ ޓެސްޓުގެ ދަށުން ބަދަލުވެގެންދާނެއެވެ. އެއީ އަމިއްލަ ރައީސުން ދިރިއުޅުމާ މަޖިލީހުގެ ފިޔަވަޅުތައް ކޮޅު ކަމެއްވާނެއެވެ.

ޝާހިން ހަމީދަކީ ބަޔެއްމީހުންގެ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ރާއްޖޭގެ ގާނޫނު އަސާސީގައި ދިވެހިރައްޔިތުންނަށް ސިޔާސީ ޕާޓީހެދުމުގެ ހައްގު ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވީނަމަވެސް ކަމުގައިވިޔަސް، ދާދިފަހުން އާންމުކޮށްވީގެން 42 މީހަކު ކުރި މަސައްކަތަކާ ވަސީ، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އާއި ދިވެހިރައްޔިތުންގެ މަޖިލީސް އެކުވެގެން ހުރަސްއަޅުއްވާފައިވެއެވެ. ދިވެހިރައްޔިތުން އިސްލާހީ ހަރަކާތްތެރިވުމުގެ އުޅުނީ، ވިޔަފާރިވެރިންނާއި ތައުލީމް ހާސިލުކުރައްވައިގެން ތިއްބެވި ބައެއްގެ މައްޗަށް ހިފެހެއް ގޮތުން ގޮތަށް ހުރިހާ ފަށާރަކަށް އެއްބަސްވުމެއް ފެނި ސިޔާސީ ޕާޓީތައް، ގާނޫނީ އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަތިން ރަޖިސްޓަރީކުރަން އެދުމުން ހުއްދަދިނުމަށް ދެކޮޅު ހައްދަވައިފިއެވެ.

މި ހާދިސާއާއި ގުޅޭގޮތުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވަމުން ރައީސް އަންގަވަނީ، އެކަމުން ގައުމީ އެއްބައިވަންތަކަމަށް ނުރައްކާވެރި ކަމުގައެވެ. "ދިނަ ދިވެހި ސިޔާސީ ޕާޓީ" ގެ ސަބަބުން ރައީސް އިންޒާރުދެއްވާ ގޮތުގައި "ރާއްޖޭ ބައިބައިވެގެން ހިނގައިދާނެއެވެ". އުމަރުނާޞިރު ހާމަކުރައްވާ ގޮތުގައި މިހާރުސަރުކާރުގައި އާސާގު އެންމެވަރަކަށް މަޖިލީހުގައި ނޫނީ ވޯޓުގައި ދިވެހިރައްޔިތުން ފެންނަނީކަމަށް 5 މެންބަރުން ވޯޓުދެއްވާފައިވާއިރު، ދިވެހިރައްޔިތުން ނުފެންނަކަމަށް 43 މެންބަރުން ވޯޓުދެއްވުމުގެ ސަބަބުން، އެކަން ނުކުރެވުނީއެވެ. "ސިޔާސީ ޕާޓީ ހެދުމުގެ ވަގުތު އަދި ގާނޫނަކަށް ނިސްބަތު ދިވެހިރައްޔިތުންނެވެ" އުމަރުނާޞިރު ވިދާޅުވިއެވެ.

އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އަދި ދިވެހިރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރު، ޑރ. ޙަސަން މުސައްވަރު ވިދާޅުވެފައިވާގޮތުގައި ދިވެހި ސިސްޓަމް ހަދާނަމަ، ރާއްޖޭގެ ގާނޫނު އަސާސީ އިސްލާމްދީނަށް ޖެހޭނެއެވެ. "އިސްލާމް ދީނާއި ބަހާ ދިފާޢުކުރާ ހައްގުތައް ކަމުގައި ނުވިޔަސް، ސިޔާސީ ޕާޓީ ހެދުމަކީ ރައީސް ތަބާ ނުވާނެ ކަމެކެވެ. ސިޔާސީ މަސައްކަތް ކަމުގައި ނުވިޔަސް ދައުލަތުގެ ތަފާތު މުޖުތަމަޢުގައި އެކަން އެކަށީގެން ނުވާނެއެވެ." މިނިސްޓަރު އޮފް ޖަސްޓިސް، "މިހާރު މިޖެހެނީ ސިޔާސީ ޕާޓީ ރަސްމީކުރުމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާވެރި ކަމެކެވެ. އެހެނީ ގާނޫނު އަސާސީ ބަދަލުކުރުމަށް އެއްގޮތަކަށްވެސް ރާއްޖެއަށް ގެންނާނެ ބަދަލެއް ނުވާނެ" ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ.

ގާނޫނު މަސައްކަތަކާ ކަމުގައި ނުވިޔަސް، ސިޔާސީ ޕާޓީ ހެދުމަކީ ރައީސް ތަބާ ނުދެއްވޭ، ތަފާތު ތަފާތު މުޖުތަމަޢުކަން އެކަން އެކަށީގެން ނުވާނެއެވެ. މިނިސްޓަރު އޮފް ޖަސްޓިސް އިސްލާމިކް އެފެއާޒް ދިވެހިރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރު ބަޔަކު ހުށަހެޅި 1975 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން އައި ކަރުދާސްތަކުން ހާމަވެއެވެ. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާ ޚިލާފު ނުވާ ގޮތަށް ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ކަންކަން ބެލެހެއްޓުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރު ތައްޔާރުވެފައި ނުވާކަމެވެ. ސިޔާސީ ތަރައްގީ ގެނައުމަށް ދިވެހިރައްޔިތުންގެ ސަރުކާރު އެހީތެރިވެދެމުންނެވެ. "މިއަދު ވަނީ ސިޔާސީ ޕާޓީތަކެއް ހުއްދަދިނުމަށް ފުރުސަތު ނުވާ" ކަމަށް އުމަރުނާޞިރު ވިދާޅުވިއެވެ.

އިންސާފު ހައްގުތަކާބެހޭ އެމެރިކާގެ ކޮންގްރެސް ރިޕޯޓްގައި ވާގޮތުން، ދިވެހިރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރު އަބްދުﷲ ޝާކިރު، ސިޔާސީ ޕާޓީހެދުން އަދި ޝާއިޢުކުރުން މިހެންގޮތެއް ހިނގާވެ. އެހެން ގައުމުތަކުގައި ކަންހިނގާ ގޮތާ ޚިލާފަށް ރާއްޖޭގައި ޕާޓީތަކެއް ނުހެދެއެވެ. ސިޔާސީ ބާރު ލިބިފައިވާ ބައެއް ފަރާތްތަކުން ދެކޭގޮތުގައި އެއީ ރައްޔިތުންގެ ކުރިމަގަށް ހުރަސްއެޅުމެވެ. އެކަމަކު ސަރުކާރުން ބުނާގޮތުގައި އެއީ ރައްޔިތުންނަށް ދެވޭ ފުރުސަތެކެވެ. އެހެނީ ރާއްޖޭގައި ސިޔާސީ ޕާޓީތައް ރަސްމީކުރުމުގެ ފުރުސަތު މިހާރު އެއްގޮތަކަށްވެސް ނުދެވޭނެއެވެ.

ސަރުކާރުން ކުރާކަންތައްތަކަށް ފާޑުކިޔާފާ ހެއްދެވިއެވެ. އަދި ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އިތުރަށް އަނގަބަސްދެއްކުން ކަމަށްވެސް މެންބަރުން ޝަކުވާކޮށްފައިވެއެވެ.

ކުރިމަގުގައި އެހެން ނިޒާމެއް ރާއްޖެއަށް ކަމުނުދާނެކަން ކަމަށްވިދާޅުވަމުން، އެއީ ކޮންމެ ބަޔަކަށްވެސް މައުމޫނު އަބްދުލް ގައްޔޫމް ކަންތެރިކޮށް ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ. "ފަހަރެއްގައި ފަހުން ބާރުތީ ހަދުރުން، އެކަމަކު އެއީ ކޮންއިރަކުން ދަންނަވާކަން ޑިމަގުރުން އަ ބާރުދެއްވެން، އެކަމަކު ބައެއް މިހުންނަނީ ރިވެތިކަމުގެ ސިޔާސީ ބޭނުމެއް ނުކުރާ ހަވީރު ދުވަހެއް. ކުރު އަޅުގަނޑު ސިޔާސީ ޕާޓީތައް ދަކުވައިދެނީ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން އެ ހަދަން ފެނިވަޑައިގަންނަވާކަމަށް ނިންމަވަނަމަ، އަޅުގަނޑު އެކަމަށް އާދޭސް ބަލިވެދާނެވެ".

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް އަބްދުﷲ ހަމީދު އެއްބަސްވުމެއްގައި ގެންނަވައެވެ. "އެކަންކުރަން އެކަށީގެންވާ ވަގުތެއްގައި، ކުރިމަގުގައި ސިޔާސީ ޕާޓީތައް ތަރައްޤީކުރުމުގެ ބާރުއަޅުއްވާކަމަށް ވާނަމަ، އަޅުގަނޑު އެކަމަށް އެއްބަސް ދަނޑިވަޅެއް ނުހަދާނަމެވެ".

އިންތިޚާބުގެ ދުވަހުގައި ހިނގާ ކަންތައް

ޖުމްހޫރިއްޔާ އޭގެ އަމިއްލަ ޒާތުގައި ކުރިއަރަމުންދާކަމުގެ އަލާމާތެއް ފެންނަމުން އައިސްފައެވެ. އެހެރާގެ ކަންތެރި ރިޕޯޓް ބަނގުރާމުން، ވޯޓުދެއް އަސަރުކުރާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާތަކުގައި މިސްކިތްތަކާ ސުވާލުކުރުމުގެ ވަގުތުތަކުގައި ހަމަޖެހިފައި، ސަރުކާރުން ކުރާކަންތައްތަކާ ބަހުސްކުރުން އޮފީހުގެ ދުވަހުގައި، މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން މިނިސްޓަރުންނާ ސުވާލުކުރުމުގެ ފުރުސަތުދިނެވެ. އެކަން އެގޮތުން ހަމަޖެހުނުގޮތުން މަޖިލީހުގެ ދުވަހުގައި ބަހުސްކުރުން ކުރިއަށް ގެންދިޔައެވެ. އަދި 1999 ވަނަ އަހަރު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް މެންބަރުން ހޮވުމަށްޓަކައި ބޭއްވި އިންތިޚާބު، އާއްމުގޮތެއްގައި މިނިވަން އިންތިޚާބެއް ކަމުގައި، ބައިނަލްއަޤުވާމީ އޮބްޒަރވަރުން ދެކެއެވެ.

އެހެންނަމަވެސް މައުލޫމާތު ފަރާތްތަކުން ހާދިސާތަކުގައި ބާއްވާ ކާމިޔާބު އިންތިޚާބުގައި މެންބަރުކަމަށް ކުރިމަތިލާ ކެންޑިޑޭޓުންނަށް ސަރުކާރުން ބިރުދައްކާކަމަށް ބުނެއެވެ. އެކަކު ބުނެފައިވަނީ ކާމިޔާބު އިންތިޚާބުގައި މިނިސްޓަރުން ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ތަކެތި ދޭން ވަޢުދުވެ، ކެންޑިޑޭޓުންނަށް ވޯޓުލުމަށް ރައްޔިތުންނަށް ބިރުދައްކާކަމަށެވެ. ނަމަ، ސަރުކާރުން ބަދަލުހިފާނެކަމަށް ބުނާ ކަމަށެވެ. އަދި ވޯޓުލާ ދުވަހު ބައެއް ރަށްރަށުގައި ކެންޑިޑޭޓުންނަށް ވޯޓުލުމަށް ނުކުންނަ ރައްޔިތުންގެ ނަން ލިސްޓުތަކުގައި ނެތްކަމަށް ވެސް ޝަކުވާކޮށްފައިވެއެވެ.

އޮމްނެސްޓީ އިންޓަރނޭޝަނަލްއިން ބުނާގޮތުގައި، 1999 ވަނަ އަހަރު ނޮވެމްބަރުގައި، އިންތިޚާބު ބާއްވަން ކައިރިވެފައިވަނިކޮށް ތިން ކެންޑިޑޭޓުން ހައްޔަރުކޮށްފައިވެއެވެ. އޭގެތެރެއިން އެކަކު ކަމުގައިވާ އުމަރު ޖަމީލް ހުކުމްކުރެއްވިގޮތުގައި "އެކަން މައްސަލަ ދައުލަތާ ސަރުކާރު ބަދުނާމުކުރާކަމުގެ މަސައްކަތްތެރިކަމުގެ ތުހުމަތުގައެވެ". ސަރުކާރާ ވަރަށްބޮޑަށް ގޮތެއްނުކުރި އަދި އިންތިޚާބުގައި ވާދަކުރި ކެނޑިޑޭޓު ތުހުމަތުކުރާ ގޮތުގައި ޖަމީލް ބުނެފައިވެއެވެ "މިއީ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ރައީސްކަމުގެ ކުރިމަތިލުމަށް ހަމަކަށަވަރުކުރުމެވެ. އަދި މިނިވަންކަމާއި ނުލިބޭތީއެވެ". ޖަމީލް ބުނެފައިވާގޮތުގައި އޭނާ ދިން ބަޔާނެއް މަޖިލީހަށް ގެނެސްދިނުމަށް ރައްޔިތުންގެ

ބުނެއްޖެއެވެ. އޭގެފަހުން ވިސްކޮންސިން ދަރުނުކޯޓުގައާއި ހައިކޯޓުގައި، އޭނާއާއި ދެކޮޅަށް ޝަރީޢަތް ހިންގާފައިވެއެވެ.
"އަޅުގަނޑުގެ ޤައިދު ހުކުމްގައި އެއްފަހަރު ހައިކޯޓުގައި" ޝަރީޢަތް ހިންގިކަމަށް، އޭނާ ބުނުއްވައެވެ.

ޤަވާޢިދު ބަހައްޓާފައި ހުރި، ކޯޓުސާބިތުވެ ހުކުމް އިއްވުމަކާއި ނުލައި ދިގުމުއްދަތަކަށް "ޖޭލްގެ" ގައި ތިބޭގޮތްވިއެވެ.
"ވިސް އަހަރަށް ފަހުވެސް އެމީހުން ވަނީ އަޅުގަނޑުގެ ޖާސޫސްޚާނާ ހިފަހައްޓާފައި.. އަދި އަޅުގަނޑު ކޯޓަށް މަހަކު އެއްފަހަރު ކޯޓަށް ގެނެސް އަންގަން ޖެހެއެވެ". ޤަވާޢިދު އަދިވެސް ހުރީ އޭނާގެ މައްސަލަ ނިމޭނެ ދުވަހަކަށް އިންތިޒާރުގައެވެ.

އެމްނެސްޓީ އިންޓަރނޭޝަނަލް ބުނާގޮތުގައި ނޮވެމްބަރުގައި އޭއެލް އިންޓަރވިއުއަކަށް ސަފާރަތްތަކާއި މީހުން ސަރުކާރަށް ފޮނުވާފައިވާ ސަބަބުން ހައްދަފުރާތައިއެވެ. އޭނާ ބުނީ މައުލޫމާތު ދިނުމަށް ގިނަ ދުވަހު ވިދާޅުވެފައިވާ ހައްޤުތަކާ ގުޅޭގޮތުން ވާހަކަދެއްކުމާއި ސުވާލު ކުރުމަށް ނުލިބުނުކަމެވެ. "އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާ އެއްޗެއް ސިޔާސީ ކަންތައްތަކުގެ މައްސަލަތަކަށް. ގުއަންޓަނަމޯ އަދި ބަދަލުވާ ބޭނުން ސިޔާސީ ފަރާތްތައް ބޭނުމަކީ ހިނގަމުން ދިޔަ އެވެ. ކަނޑައެޅުން ހައްޤުތަކާއި ޤާނޫނާ ޚިލާފު ތަހުޤީޤު ތަކަށް ފަރާތްތަކަށް ފަހުން ދެވުނު ފަރާތްތަކެވެ".

ގުއަންޓަނަމޯ ޖަލުގެ ހައްގުތަކުން މަސައްކަތްތެރިން

ގުއަންޓަނަމޯ ބޭސްގެ، ބަންދުކުރެވިފައިވާ މީހުންގެ ވަކީލަކު ކޮންސްޓިޓިއުޝަނަލް ރައިޓްސް، އެމެރިކާއިން ކޯޓުން ބަރީއަވެގެންވާ މީހެއްކަމަށް، ގުއަންޓަނަމޯ އަސްކަރީ ބޭސްގެ ޖަލުގައި ތިބެއެވެ. އަދި އޭގެތެރެއިން އެކިއެކި ސަބަބުތަކުގެ ސަބަބުން "އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާ އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަތިން" އޭނާގެ ޚިޔާލުތަކެވެ. ޝަރީޢަތެއް ހިނގުމުގެ ކުރިން ގެ ބަންދުގައި ގުއަންޓަނަމޯ ހުކުމްތަކުގައި ގުއަންޓަނަމޯ ކުރިޔަށް ގެންދެވިއެވެ.

ޝާހިން ހަމީދު ވިދާޅުވީ ގުއަންޓަނަމޯ ޖަލުގައި ބަންދުކުރެވިފައިވާ ގުއަންޓަނަމޯ އަސްކަރީ ބޭހުގެ ހައްޤުތަކާ ގުޅިގެން ވަކީލަކު، ސުވާލު ކުރުމުގެ ހައްޤު މަސައްކަތްތަކުގައި ޝަރީޢަތާ ގުޅިގެން، ދެފަރާތުގެ އޭނާގެ ކޯޓުތަކުން ސާބިތުކަން، އޭނާގެ ތަޙުޤީޤުން އަސާސީ ހައްޤުތަކެއް ދިފާޢުކުރުމެވެ. މިހެން އޭނާ ވިދާޅުވީ ހައްޤުތަކުގެ ހުކުމްތަކުން ހައްދަފުރާތައިމު، ކުރީގެ މުއްދަތު މުޅިންބަދަލު މިހަށްމަތީގެ ސިޔާސީ ޝަރީޢަތް އިސްލާމީ ކުރަނީ މުޅިންނެވެ. "އަޅުގަނޑު އޭނާއަށް ވަކާލާތުކޮށްދޭން ބޭނުންވީ އޭނާ ގެންގުޅުނު ވާހަކަތައް އަދި އޭނާ ގެތެރޭގެ ސަބަބުތަކާއި ދުނިޔޭ. ވާހަކަ ހަމައާއި އިންސާފު އަޅުގަނޑު ގެންގޮސްފައިވީއެވެ". އޭނާ ކުށްވެރި ކުރުމުގެ ވާހަކަތައް ހުކުމްތަކެއް ޝާހިން ބުނީއެވެ. "އަޅުގަނޑު ބޭނުމީ އޭނާގެ މަސައްކަތް ވަގުތުތަކަށް އަދި އޭނާ ދިފާޢުކުރާ، ދެއްވާގޮތަށް ފެނުނު ބޭނުން އެއްބަސް މަސް އެއްވާނެ. އޭނާގެ ސަލާމަތް ޤާނޫނީ އޭނާ ހަމައިތުރު ދިފާޢުގެ ހަމަ. އަދި އޭނާ ކުރިމަތިލާނެ ނިންމުމެވެ".

ގުއަންޓަނަމޯ ވަކީލުންނަށް ސަރުކާރުން ތައްޔާރުކުރި ހަމަޖެހުން އޮންނަގޮތުގެ މައްސަލައިން އޭނާ ވާހަކަފުޅުތަކެވެ. "ގުއަންޓަނަމޯ ވަކީލުން ތަމްރީން ކުރެއްވުމަށް ސަރުކާރުން އެހީތެރިކަން ނުލިބެއެވެ. ގުއަންޓަނަމޯ ޖަލުން މީހުން ކުރިޔަށް ބޭރަށް ފޮނުވަން ... މިއަދު ގުއަންޓަނަމޯ ވަކީލުންނަށް ތަމްރީނު އެހީތެރިކަން ހިފަހައްޓާ ނުދެއްވައެވެ".

ސަނަދުތަކާއިވާ ގިނަ ގާނޫނީ ވަކީލުންތަކާއި ޝަރީޢާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޖުރިބާގައި ޒާތީގޮތުން މަދުވެ. ''މިހުން ކަންކަމަށް ތަފްސީލުކޮށްދެއްވާ [ސަރުކާރުން] އެކަމެއް ކަމަކުނުދޭ ... އަޅުގަނޑަށް ޕީޖީގެއޮފީހުގައި ގާނޫނީ ދާއިރާ ތަރައްޤީކުރަން ސަރުކާރުން ބޭނުންފުޅު ނުވަނީ އެހެންވެއްޖެ''.

އެޓަރނީ ޖެނެރަލް ޑޮކްޓަރ ޙަސަން ސަޢީދު ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ޤާނޫނީ ކޮމިޝަނެއް އިޤްތިސާދީ ގޮތުން ސަރުކާރުން ދަނީ މަސައްކަތް ކުރަމުންނެވެ. ކޮލިޖް އޮފް ޝަރީޢާ އެންޑް ލޯގެ ދަރިވަރުން ގާނޫނީ ދާއިރާގައި ތަރައްޤީކުރުމަށް އިސްލާމިކް ޔުނިވަރސިޓީއާއި މަދްރަސާތަކުން ތަމްރީނު ދެވިފައިވެއެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާޟީން ވަނީ ތަމްރީނުކުރެވިފައެވެ. ކުރިން އެކަން ހިންގުމުގައި އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހާއި ޤާޟީންގެ އިސްދާރާތަކުގެ ދައުރު ހަރުދަނާވެފައިވާނެ. އަދިކަމުގައި ގާނޫނީ ޝަރީޢަތްތަކުގެ މަސައްކަތް ކުރެވިފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާޟީޝަނެއްވެއެވެ.

އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ ގާނޫނީ ދާއިރާ އިސްލާހުކުރުމުގެ އަސާސީ މަޤްޞަދަކީ ޝަރުޢީ ކޯޓުތަކުގެ ނިޒާމެވެ. ''ޝަރުޢީ ޤާނޫނީ ތަޢުލީމު ދެވޭނެ'' މި ކަމުގައި މަސްއޫލިއްޔަތު ހިންގުމުގެ ވަކި ދާއިރާއެއް ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ މަސައްކަތްތަކެވެ. މިމަސްއޫލިއްޔަތު ދަނީ އެޓަރނީ ޖެނެރަލް ގާނޫނީ ދާއިރާއިން ޖުޑީޝިއަރީގައި ޝަރުޢީ ކޯޓުތަކުގެ ބަޔަކަށް ފޯމު ދެވެނީ ޤާޟީންގެ ތަޢުލީމީ ފެންވަރު މިހާރު ފުރިހަމަކުރުމަށެވެ. އަދި ގާޟީންގެ ފެންވަރު މަތިކުރުމަށެވެ.

ޖުޑީޝަލް ސާވިސް ކޮމިޝަން ޢާއްމުކޮށް އިސްލާމިކް ޝަރީޢާގެ ޤާޟީންގެ އިސްލާހީ ފިޔަވަޅުތައް ދިވެހި ޤާނޫނާއި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާ އެއްގޮތަށް ހިންގުމުގެ ރޭވުމެވެ. ''ޤާޟީންގެ އަދުލުއިންސާފު ވަކިވަކިކުރުމަށް ބައިވެރިވެ ޤާނޫނު ދިރާސާކުރުމެވެ. އަދި އަދުލުއިންސާފު ވަރަށް އޮޅުން ގާނޫނީ ގޮތުގައި ހަރުދަނާކުރެވެން ޖެހޭ ތަޢުލީމުގެ ނިޒާމުގެ ދަރަޖަ ދަށުވެގެން ދިޔައީ ޤާނޫނީ ތަޢުލީމު ލިބުނު އަދި ޖުޑީޝަލް ޢަދަދު މަދުވީމައެވެ''. އެހެންވީމާ ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި ތަރައްޤީކުރުމުގެ އެއްބާރުލުން ލިބޭ ކޮލިޖުގައި ދިރާސާކޮށް ގާނޫނީ އިލްމު ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ. ''އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ތަޢުލީމު އަދުލުއިންސާފު ބަލަހައްޓަނީއެވެ. އަދި އެހާމެ ކަންތައްތަކުގައި ބޭނުންކުރެވޭނެ ދަރަޖަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުން ބައިވެރިވުމެވެ. މިއީ ހަމަ ގާނޫނީ ހިސާބުތަކުގައި ހައްޤުތަކުގެ ރޮނގުންނެވެ''.

ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގެ ފުރިހަމަ ދަރަޖަ ދެމެހެއްޓުމުގައި، ޤާޟީންގެ މިއަދުގެ ސިޔާސީ ހަރުދަނާކަން ސިޔާސީ ކަންކަމުގައި އެހީތެރިވެދޭ ބައިވެރިވުން މަދުވެއެވެ. އެކަމަށް ފުރިހަމަ ދަރަޖަގައި ''އިސްލާމް ސިޔާސީކަމާ ކަމާ ނުބައި ކަމެއް ދިފާޢުވާ ޙައްޤުވާ ޖަމާޢަތް ތަޢުލީމު ދިނުމަށް ނަހަމަ ހިނގާ'', މިޤާޟީންގެ ވަރަށް ދުވަސްވަރުގެ ކަމެއް ދިރާސާކުރުމެވެ. މިހެން ވިދާޅުވި ކުރިއަށް ގެންދާ ބާރުތަކާ އެހީތެރިވާ އިސްލާމް ސިޔާސީ ކަމަކާ ނުބައިވެ''.

ޕޮލިސީ ކުރިއެރުވުން

ޤާޟީންގެ އަސާސީ ސިޔާސަތު ތަރައްޤީ ކުރުމުގެ ސިފަކުރަނީ އެއީ އަބްލިސްތާންގެ ނުވަތަ ހުރިހާ މަރުޙަލާގެ ތަރައްޤީއަށް ކުރިއެރުވުމެވެ. އެކަމުގެ ގޮތުގައި ސިޔާސީ މަރުޙަލާތަކުގައި ބާރުވެރި އިސްލާމީ ހަމަތަކާ ދެމެހެއްޓުމެވެ. އިސްލާހުކުރުމުގެ މަޤްޞަދަކީ ޤާނޫނީ ބާރުތަކާ އިސްލާމީ ކޯޓުތަކުގެ ނިޒާމު ހަރުދަނާ ކުރުމެވެ.

ހުރަހަކަށެވެ. އޭގެފަހުގައި ރައްޔިތުންނަށް ފެނުނީ ހުރަސްއެޅުމުގެ ޢަމަލުތަކެވެ. ގާނޫނީ ހުރަސް ތަފާސް ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުންނެވެ. ބައެއް ދިވެހިން ޝަކުވާކުރާގޮތުގައި ސަރުކާރުގައި ވަޒީފާއަދާކުރާމީހުން ގިނައަދަދަކަށް
މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ ގޮތުގައި ވީއްލި ހަމަ ބަރުސާކުރުމުން ހުރަސްއެޅިފައެވެ. އަދި ފުރާ ދާއިރާއެއްގައި
ޕާޓީމެންބަރު ޖަމާޢަތަކުން ނުހިފަހައްޓައެވެ.

ރައީސް މައުމޫން އަބްދުލް ގައްޔޫމް ވިދާޅުވެފައިވަނީ ސަރުކާރުން އެދޭގޮތަށް މެންބަރުން ވޯޓުދޭކަމަށްވުމަކީ
އެމްޑީޕީ ހުށަހަޅައި އިޞްލާހުތަކުން ޖަމާޢަތެއް ނުފެނުނެވެ. އޭގެ އެމްޑީޕީ ފާހަގަކުރުމަށް އަޅުގަނޑަށް ނުވަތަ
އެމްޑީޕީ ގާނޫނުއަސާސީ އަކީ ހަމަހަމަކަމާއި ނިންމުންތައް ދެކެވަޑައިގަންނަވާ ގޮތުގައި
ޕާޓީ ސިޔާސީ ނިންމުމުގެ މެންބަރުން ބޭނުންވާ ކަނޑައަޅާ ގޮތަކަށް ވޯޓުދިނުމެވެ. "މިވަނީ އެނގޭނުވިހާވެސް
މިނިވަން ބައެއްކަމަށް" އެމްޑީޕީ ވިދާޅުވިއެވެ.

އެހެންނަމަވެސް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ވޯޓުދިނުމުގެ މިނިވަންކަން އޮންނަންޖެހޭނެ ޝާހިދު ހަމީދު
ދެކެވަޑައިގަންނަވައެވެ. "މަޖިލީސް ވޯޓުގައި ކަނޑައަޅާ ހިސާބުތަށް އަދުގަލު ވަނީ ދެކޭތޯއި" އޭނާ
ވިދާޅުވިއެވެ. "އެގޮތަށް ކަނޑައަޅާ ހިސާބާ ދެވަނަ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ ގޮތުގައި އޮތަސް އަދުގަލު
ދޭންވާނެއެވެ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގޮތުގައި އޮތީ މަސައްކަތުގެ ނަތީޖާއެވެ. އޮތުމުގައި ކުރާކަމީ
ގޮތުން ހަދަނީއެވެ. އެކަމަކު އޭގެ ސަރުކާރުން ހަދަން ބޭނުންވާ ގޮތުން އެކަންޏެވެ".

އާއްމުކޮށް ސިޔާސީ ރައްޔިތުންގެ ތެރޭގައި އޮންނަނީ "ވަކިވަރަކަށް ޖުމްހޫރިއްޔާ"، އައި ކެންޑިޑޭޓު
މަޖިލީހުގައި ވަކިކަންތައްތަކީ އާއި ބައެއް ޕާޓީ ސަފާރު އަމިއްލަ ބަހުސްކުރާ، އެކަމަކު އައި އެމްޑީޕީ މެނިފެ
ކެންޑިޑޭޓުން، އެހެންނަމަ އައި ސަފީ އޮފީޝަލްސް (ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ މިޑީއާގެ ބާރުން
ވަކިކަންވަނީ ނިޒާމު) ނިޒާމުގެ". އެމްޑީޕީ އިސްކަން ވިދާޅުވެފައިވަނީ "ރާއްޖެއަށް ޖުމްހޫރީ އުސޫލުން
ވަކިކަން ހިންގުމުގެ އެއްވެސް ވަރެއް އޮފީހަށް ނުލިބޭ". ރާއްޖެގައި އެންމެ ފުރުސަތު ހޯދި ގޮތުން
އަސާސީގައި "ރައްޔިތުންގެ ހައްގުތައް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ނަރުގައި ސަރުކާރަށް ތަފާތު ފިކުރުގެ ބާރުތައް
ރައްޔިތުންނަށް ދަތިވާނެ ބާރުތަކުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު" ވިދާޅުވިއެވެ.

މައުމޫން އަބްދުލް ގައްޔޫމް ވިދާޅުވެފައިވަނީ ޖުމްހޫރިއްޔާ މުޅިން ފުރިހަމަވެގެން ނުދާނެއެވެ. ނަމަވެސް
ތަފާތު އަހަރެމެން ކޮށް ހިނގާކަނޑައަޅާ ނުހުއްޓޭނެއެވެ. "ޖުމްހޫރީ ހަރަކާތް ހިންގުމަށް ބަދަލު
އެންމެ ރައްޔިތުންނެވެ. އަދި އެމީހުން އޮނިގަނޑު ބަލައި ވުޒާރާއެވެ" އެމްޑީޕީ ވިދާޅުވިއެވެ. "އައި
ހަމައެކަނި ސަރުކާރުން ކުރަން އޮތްކަމެއް ނޫން، ރައްޔިތުން ޖުމްހޫރީގައި ބައިވެރިވާންވާނެއެވެ". މަޖިލީހުގެ
ރައީސް އަބްދުﷲ ޔާމީން އެވާރަކަތުގަދަ އެއްބަސްވެ ވަޑައިގަންނަވައެވެ. އެމްޑީޕީ ވިދާޅުވެފައިވަނީ މިއަހަރު
އަހަރު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ކުރަން ހަމަޖެއްސުމާއި ކަންކަމުގެ ވެރިކަމުގައި، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
މެންބަރުންނާއި އޮފީހުގެ ހިންގާބެ ކުރަމުގެމާ ދާއިރާތަކުގެ ރައްޔިތުންނާ ދެމެދު، ގުޅުން
ވަރުގަދަކުރުމަށް އަހަރެމެންނާކަން ދެމެހެއްޓޭނެއެވެ. އައި ސިޔާސީ ކަންކަމުގައި ރައްޔިތުންގެ ބައިވެރިވުން
އިތުރުކުރުމަށް ސަރުކާރުގެ ކަންތައްތައް ވިޔަފާރި ބޭނުން ރައްޔިތުންނަށް ކަށަވަރުކޮށް ގެންދިޔުމުގެ
ބޭނުންވެއެވެ.

ޝާހިދު ހަމީދު އާންމު ބައްޓަމުގައި އަދި ރައީސް ވެއްޖެ ސިޔާސީ ހިސާބެއް އޮތުމަށް ބަޔަކު އެއްބަސްވާ ޢަމަލުގައި

އަޑުވިޔާ އަވަހަށް ބަދަލެއް ނާންނާނެ ކަމުގެ މައުލޫމާތެވެ. "ގާނޫނީ ނިޒާމް ބަދަލުކުރަން އެކަމުގައި ހިއްސާވެގެން އަޅުގަނޑު މަސައްކަތްކުރާނަމެވެ" އޭނާ އިޚްލާސްތެރިކަމާއިއެކުއެވެ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ އޭނާ "އަބަދުވެސް އަޅުގަނޑު ކުޅެން ދިރުމަށް އެދެމުންނެވެ". އޭނާ މިނިވަންކަމާއި ވާހަކަދައްކަމުން ވައްކަން ކުރާ ރައްޔިތުންގެ ކަމުގައި ބޭނުންވާ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަދައްކާނެކަމެވެ. "އަޅުގަނޑުމެން އަސާސީ ޙައްޤުތަކަށް ހުރަސްއެޅުމުގެ ބާރުލިބިގެންވާ ފަރާތްތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިގަންނާނެ ކަމެއް ނެތެވެ. ދަޢުލަތުގެ ހިތްޕުޅަށް ވާހަކަދެއްކުމުގެ މިނިވަންކަމާއި ހިމާޔަތް ކުރުމުގެ ބާރު ލިބިގެންވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ބުނަމެވެ. ދަޢުލަތުގައި ހަމަހަމަކަމާއި ހިފެހެއްޓުމުގެ ޤާނޫނީ ނިޒާމު ހުރުމަކީ ސަރުކާރުގެ ވާޖިބެއް އެއީ ރައްޔިތުންނެވެ. އެމީހުން ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ވާހަކަދެއްކުމުގެ މިނިވަންކަން ހިމާޔަތްކުރެވޭ އެއް، އެމީހުންގެ ވާޖިބު ގެއްލުވައިލިއްޔާއެވެ"

ވާހަކަދެއްކުމުގެ މިނިވަންކަން

އިނގިރޭސިބަހުން ނޫޅޭ ހަރުދަނާކަމެއް މަސްޓާ ބައިވެރިވާ އެޖެންޑާ މުޅިހަމަޖެހޭ ޝަހީދު ޕްރެސިޑެންޓް ކުރެއްވި، ފުރަތަމަ ވޭތުވެދިޔަ ސަރުކާރުގެ ދައުރުގެ ކަރަޕްޝަން ކުރާ މީހުން ކުރައްވަމުން މިއަދުވެސް ވާހަކަދެއްކިއެވެ. "ސަރުކާރުގެ ރައްޔިތުންގެ ބަލަހައްޓާ ވާހަކަދެއްކުމާއި ބެހޭގޮތުން އެހެނިހެން މީހުން ވާހަކަ ދައްކަމުން ގެންދިޔައީއެވެ. މިހުންނަނީ މީހުން ވާހަކަދައްކާ ވާހަކައެއްގެ ތެރޭގައެވެ. ރައީސްނަޝީދު ނިޔާގެ ސަރުކާރު ބަލަހައްޓަމުންދާ ވަރަކަށްވުރެ ގިނައެވެ". ބަހަމަ އެހެން މަސްއޫލިއްޔަތު މިނިވަންކަން ދިނުމަށް ކަނޑައެޅި ބައިވަރު ފަރާތްތަކެއް ހުރިކަމުގެ ޗުއްޓީގައި ސަރުކާރުގެ ތެރެއިން ދާއިރާ ލަފާދޭއިރުވެސް ހަމައެކަނި އޭނާގެ ވާހަކަދެއްކުމުގެ ފަރާތުން މިނިވަންކަމާއެކު ސަރުކާރުގެ ކަންތައްތަކުގައި ޢަމަލުކުރުމަށެވެ. ސަރުކާރުގެ ވާހަކަފުޅު ކޮށްދިނުމަށް ރައީސްނަޝީދުގެ ޕީޕަލްސް ޕާޓީ ރައްޔިތުންގެ ދިފާޢުގެ އޮފީސްތަކަކީ ބަރަކާތެއް.

ބޭރުގެ މީޑިއާގެ މަސައްކަތާއެކު ވާހަކަދެއްކުމުގެ ފިޔަވަޅު މިނިވަންކަން ބޭނުންކުރުމަށް ޗެނަލްތައް ދުރަށްދިއުން ވަކިކުރެވިއްޖެއެވެ. "އެއީ ފާރަވެރިކަމާއި އެއްބަސްވުމާއި، އަބަދުވެސް އެ ޗާނަލް ކޮށްފަހަރު، އަހަރެން މަޖުބޫރުވާން އެ ތަން، އެއީ ކުރާބާރު ފިރިޔާ ހިމާޔަތްދޭ ސަރުކާރަށް ދުވަސްތަކުގެ އަދިވެސް" ބޭނުން އިސްތިހާރު ދަރަޖައިގެ ރައްޔިތުން ދިރިއުޅުމުގެ ފިކުރާއި މިނިވަންކަމާއި ދިޔައީއެވެ. އޭނާ ދެއްވި ޚިޔާލުގައި ވަރަށް ބޮޑު އެކި ކަހަލަ ދޮގު ފުރުޞަތެއް ދީގެން ރާއްޖެއަށް ގެނެސްދޭ "ކަންތައްތަކެއް ދިރުވާ ކަމާއެކު ސަރުކާރުގެ ވަނަމަ ކޮބައިހެއްޔެވެ. ނަސޭހަތްތަކާއި އަޅުގަނޑުމެން ހިމާޔަތްކުރަން ބަހުގެ ދަށުގައި ޤާނޫނީ ނުހަނު ބޮޑުވަރަށް މިންވަރުން ކުރިއަށްދާނެ ވާހަކަ ހިތާމަގައި ސަރުކާރުގެ ނޫސް އަޅުގަނޑުމެން ފަހުން ޙުކުމްކުރާނެ".

ދާދިފަހުން ސަރުކާރުން ހައްޔަރުކުރެއްވި ނައުޝާދު ވަޙީދުގެ މައްސަލައަށް އިޝާރާތްކުރައްވަމުން ޗެއާމަން ބާރުއާ ބޮންޑުވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެއްގޮތްވާ މިނިވަންކަމާއި ހިމާޔަތްކުރެވޭނެ ނުހަރުދަނާ ކަމަށެވެ. ނައުޝާދު ބޯހިލާ ފިޔަވަޅު ފަރާތްތަކުގެ ސަރުކާރުން ފާހަގަކޮށްލީ ތިމާގެ އަމިއްލަ ފޮޓޯތަކެއް ނުކުތުމުން އޭނާ ހައްޔަރުކުރެވުނެވެ. ޕެރިސް ސަލާމަތީ ބަޔާނާ ބެހޭގޮތުން ހުކުރު ވަރަށް ބޮޑު ޤަދަރެއް 15 އަހަރަށް ޖަލަށްލާން ކުރެވެނީއެވެ. ޖަލުގެ ބޭނުންކުރުމުގައި ވަކިން މީޑިއާ ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންގެ ކިބައިން ބަހުރުވަ ވާހަކަ ތަޙްޤީޤަށް ދޫކޮށްލުން ފެނިއްޖެއެވެ. އެކަން ހައްޔަރުކުރުމަށް ދަތިވާ ސަބަބެއް ބަލާލީ ޓީވީ ކޮޓަރީގައި ހަމައެކަނި ހައްޔަރުކުރީއެވެ.

ޖަލުގެ އެކަން ބަޔާންކުރީ ހުރިހާ ކަމެއް ފާހަގަކޮށްފައެވެ. އެއީ ޤާނޫނީ ކުރިއަށްދިޔަ ފަރާތްތަކުގެ ކަމަކަށް ނުބަލައި، ސަރުކާރުގެ ޚިޔާލުތަކާއި ދެކޮޅަށް "ސަލާމަތް" ކުރީ ބަޔަކު ހުރުމަށް ހުއްދަ ނުދޭ ހަރަކާތްތަކެއް ފިޔަވަޅުތައް ހަމަޖެހުމަށް ހައްޔަރުކުރި ކަމަށެވެ.

ބުޝްރީ ދޮރިޔާއަށްވާގޮތުގައި ދޮރާގެދުރުން އެއީ ސަރުކާރާއި ރައްޔިތުންނަށްވެސް މުހިންމު ކަމެކެވެ. "އެކަން ވަކިގޮތަކަށް ހަމަނުޖެހި އެހެންނަމަވެސް އެއީ އަޅުގަނޑު އެއްގޮތަކަށްވެސް ހިތަކަށް ނުރުހޭ. ހުރިހާ މުއާމަލާތްތައް މުހިންމުކަން ގައުމުތަކާއި ސަރުކާރާއި ރައްޔިތުންނަށް ހުރިހާ ކަމެއްގައި އިސްކަންދީގެން ހުރުން މުހިންމެވެ. ހުރިހާ ސަރުކާރުތައް ރައްޔިތުންނާ ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރަން ޖެހޭ. ސަރުކާރުތަކުން ދަނީ ކަމެއް ބަލާ އެކަން ނިންމާލެވޭ ގޮތަކަށް ނިންމާލަނީ."

ބުޝްރީ ވިދާޅުވީ މުސްތަޤްބަލުގައި ރައްޔިތުންގެ ދިރިއުޅުން ހަރުދަނާކުރުމަށް ސަރުކާރުން ދެމެހެއްޓެނިވި ތަރައްޤީއެއް ގެނެސްދޭން ޖެހޭނެ ކަމަށެވެ. "ސަރުކާރު ރައްޔިތުންގެ ހައްޤުތަކާއި މެދު ބަލާނީ ރައްޔިތުންގެ ދިރިއުޅުމަށެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ދެކެނީ އެކަން ނުކުރެވޭނެ ކަމަށެވެ. މުއާމަލާތުގެ ކަންކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ނިންމަންޖެހޭ ނިންމުންތަކެއް އެބައޮތް. ދުސްތޫރާއި ގާނޫނުތަކާއި ޤަވާޢިދުތައް އެބައޮތެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ގެންގުޅޭ އުސޫލުތައް ސަރުކާރުން ހިންގާނީ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ވާޖިބު ދެމެހެއްޓުމެވެ."

ދިރި މުހިއްމުކަން

ދިވެހިރާއްޖޭ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ސިޔާސަތުގެ ތަރައްޤީ ވަނީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މަސްހޫރު ގައުމުތަކުން ތަފާތު ގޮތްގޮތުން ޖެހިފައެވެ. އެއީ ހައްދުފަހަރަތަކެއް މުސްތަޤުބަލުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމަށް ޖާގައިދޭ ތަރައްޤީގެ ނިޒާމުތަކުގެ ވެރިކަމެކެވެ. އެމްސީޑީ ވިދާޅުވީ "ހަރުކަތް މުސްތަޤުބަލުގެ އެހީތެރިކަން ވަޒަނުކުރުމަށް ބަރު އެޅުއްވިއެވެ". ފަހަރެއް ފާސްކުރިން, ދިވެހި, އެކިތަނުގައިވާ މުއާމަލާތް ދޮރު ގުޅުމުގެ ދުވަސް ކުރުނުވާ ތުރުތާއި, ހަރުދަނާގޮތަކަށް ދިގުއެން, ރާއްޖޭގެ އަސްލު ފާޅުގައި ވަޒަނު އެކުލެވިފައިވެ. އެމީހުން ހަރުކަތް ގޮތެއް ދުވަސް ކުރުނުވާނެ.

އިސްލާމީ ދީނާއި ބަލާއިރު ބިނާކުރެވި އާއްމު ވަކިވަކިން ދިރުމާއި ސިޔާސީ މަސައްކަތްކުރަން ގެއްލުވާ ވަގުތާއި މުޖުތަމައުގެ ޚިދުމަތް ވަގުތު، އާއްމުކޮށް ވަރަކަށް ދައްކަވާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގޮތުގައި މަސައްކަތްތަކެވެ. އެމީހުނާ ކަނޑައެޅި ރަށްތަކުގެ ތަރައްޤީ ދިރާސާކުރުން ވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ސިޔާސީ މަސައްކަތްކުރުމުގެ ފުރުސަތު ލިބިގެން ސަރުކާރުން ހިންގަވާ އެކި ފަރާތްތަކުގެ ބާރު ވަޒަނުކުރެވިއެވެ. އަދި ދިރުން ބަރަކާތްތަކާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބާރުތަކާއި ހަރުދަނާކުރައްވައެވެ.

ބުޝްރީ ވިދާޅުވީ ސަރުކާރުގެ ކަންތައްތަކަށް ހަރުދަނާ ބޮޑުބައެއް ދިރިހަމަޖެހުން، ދިރާސާތަކުގެ ރައްޔިތުންނަށް ހުރިހާ އަދަދުތަކުން މަސައްކަތްކުރާނެއެވެ. "ދިވެހިރާއްޖޭ ދިރާސާތަކުން ރައްޔިތުންނަށް ހާޖަތުތަކާއި އާބާދީ ނިޒާމަށް ނިޔަވަށް" އެކަން ވިދާޅުވިއެވެ. އެހެން އެކަން އިސްލާހުކުރުމުގައި މުޖުތަމައުގައި ރައްޔިތުންނާ ގުޅުންހުރި ސިޔާސަތު ހަރުދަނާ އެކުލެވިއެވެ. އެމީހުން ބަރާބަރު ފާޅުކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެމީހުން ބައިވެރިވުމުގެ ބާރު ނިޒާމު ފަދަ ގޮތްތަކެއް.

"އެކި ދާއިރާތަކުން ތަފާތު ހާލަތްތައް މުޖުތަމައު ގެންދަވާނެއެވެ. ބައެއްމީހުން ސިޔާސީ ޖަމާޢަތްތަކުން ބާރުވެރިވުމެވެ. އަދި ދިރާސާތަކުން ވަރަށް ރައްޔިތުންނަށް ބަރާބަރު އެބައެއް ހުރިކަން" ބުޝްރީ ވިދާޅުވިއެވެ. ރާއްޖޭގެ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުހިންމު ތަރައްޤީ މުސްތަޤުބަލުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ބެލުމަށް ހުރި ދިގު މަސައްކަތް،

ދިވެހިން ހައްދުފަހަނަޅާ ދިޔުމުގެ ނުރައްކަލެއް ނެތޭކަ ނުބުނެވޭ. އެހެން ގަބޫލުކުރާގޮތުގައި ސަރުކާރު ބަދަލުވާ ދަރަޖައެއްގައި އަތޮޅުތަކުން ސިޔާސީ ހަމަޖެހުމުގެ ތަފާތު ހަރުކަށި މިންވަރު ނުރައްކާތެރި ބާރުވެރިކަމެއް ދިމާވެދާނެއެވެ.

ސިޔާސީ ހަމަޖެހުން އަބަދުވެސް ގައުމުގެ ވިޔަފާރިތަކުގައި ހައްދުފަހަނަޅާދިޔުމުގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ ވަސީލަތްތައް ނުރައްކާތެރިވެ ދިޔުމުގެ ނިޝާނެވެ. އަދަދުތަކުން ހާމަވާގޮތުގައި ރާއްޖޭގެ ދަރަނީގެ ބަދަލުތައް އިސްތިސްނާއެއް ނޫން ވަސީލަތްތަކެއް ފަދައިން ބާރުވެރިކަމާ އެކުގައެވެ. ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ބަޖެޓުގެ ތެރޭގައި ސަރުކާރުގެ ޚަރަދު ގިނަވެ ސަބަބުތަކުގެ ސިޔާސީ ހަމަޖެހުން ވަރަށް ދަށްވެފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ދައުލަތުގެ ރާއްޖޭގެ ކުރިއެރުމާއި މުއައްސަސާތަކުގެ ޤާނޫނީ ވަސީލަތްތައް ބާރުވެރިކަމާއެކު ނުރައްކާތެރިވެފައެވެ. އެކަމަކު ދަރަނީގެ ކުރިއެރުމާއި ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާތައް ޚަރަދުތަކުގެ ވިޔަފާރީގެ ބަޖެޓްތަކުގެ އުސޫލުތަކާއި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ދަރަނި އިތުރުވެދާނެއެވެ. އެގޮތުން އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ ހާސިލުކުރާނެ ގޮތެއް ދައުލަތުގެ ޚަރަދު ކުޑަކުރުމުގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ ހަމަޖެހުމާއި ބަޖެޓް ހިންގުމުގެ ދަތިތަކަށް ނުރައްކާތެރި ހާލަތު ދިމާވެއްޖެއެވެ.

ޤަރުޟުތައް ބަދަލުކުރުމުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިއަދު އެއީ ޓޫރިޒަމް ސިނާޢަތުގެ ހިއްސާ ހަމަޖެހުމުގެ ނިޝާނެވެ. ރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ އިޤްތިޞާދު އެއީ ސަރުކާރުގެ ދަރަނިތަކުގެ ކުރިއެރުމުގައި ވަރަށް ބޮޑު ދަރަނިތަކެއް ބޮޑުވެފައިވާ ގޮތުގައި، ރާއްޖޭގެ ބަޖެޓު އަސާސީ ކަނޑައި މުސާރަތަކުގެ އިތުރުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތެރޭގައި ސަރުކާރުގެ ދަރަނި ޤަރުޟުތަކުން އާމްދަނީގެ ބޮޑު ބައެއް ސަރުކާރުގެ ޚަރަދުތަކަށް ދަރަނިތައް އަދާކުރުމުގެ ބަޖެޓް ހިނގައެވެ. އަދި ރާއްޖޭގެ ޖުމުލަ ޤައުމީ އުފެއްދުމުގެ ވަރަށް ބޮޑު ބައެއް ދަރަނިތަކަށް ދެވެއެވެ. "އާބާދީގެ 40% އަކީ 14 އަހަރުން ދަށުގެ ކުދިންނެވެ. އުމުރުން ޒުވާން ޤައުމަކަށް ވާތީ، އުމުރުން މުސްކުޅި ބައެއް ހަމަ ތަނަވަސް ރާއްޖޭގެ ޚަރަދު ބޮޑުވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ރާއްޖޭގެ އާބާދީއަށް އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ ލިބޭނެ ފުރުޞަތު ސަރުކާރުގެ ދަރަނިތައް ދައްކައިދިނުމުގެ ސިޔާސަތުތަކެވެ.

ޓޫރިޒަމް ވިޔަފާރިތަކުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުން ވަރަށް ބޮޑެތި އާމްދަނީއެއް ހޯދައިދޭ ސިޔާސީ ހަމަޖެހުން އެބަހުރި، ދަރަނީގެ ވިޔަފާރިތަކުގެ ބައެއް ބޭނުންކުރަމުން ދަނީއެވެ. "ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓްގެ ތެރޭގައި އަމިއްލަ ވިޔަފާރި ދިރިހުރުމަށް ރާއްޖޭގެ ކުރިއެރުމެވެ. ރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ އަދަދު ބޮޑުވާނެ ދަރަނި އިތުރުކުރުމާއި ސަރުކާރުގެ ދަރަނި" ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވިޔަފާރިތަކެވެ. ރާއްޖޭގެ ބަޖެޓުގެ ޚަރަދު ސިޔާސީ ގޮތުން ބަދަލުވެ އަދި ދަރަނިތަކުގެ ބޭނުންކުރަމުން ދަނީއެވެ. ޓޫރިޒަމް ސިނާޢަތުގެ ވަރަށް ބޮޑު އާމްދަނީ ބަޖެޓުގެ ދަރަނިތައް ދައްކަން ވަރަށް ބޮޑު ހިއްސާއެއް ޚަރަދުކުރާ ވިޔަފާރިތައް އިތުރުކުރުން ހިނގައިދާނެއެވެ.

(ނިމުނީ)